

Oliver Marchart

Ali neoizem obstaja?

[1997]

»Jack Graham je besno tipkal na prenosni računalnik. Neoizem je bilo zdaleč najbolj vznemirljivo umetniško gibanje, kar jih je spoznal, in - bilo je praktično neznano! Umetnostni kritik se je odločil, da bo o tej temi napisal standardno delo - dosežek, s katerim bo okronal svojo kariero.«¹

STEWART HOME, *Slow Death*

KONTAKTNA OSEBA

Copper Grill v bližini londonske postaje podzemne železnice Liverpool Street Station je poceni zrezkarna v slogu petdesetih in je odtej tudi niso smeli več obnavljati. Lokalu dajeta čar rdeča plastična oblazinjenost in krom. Tu sem se dogovoril za srečanje s Stewartom Homom. Lokal se je počasi polnil s poslovneži iz okoliških pisarn. Bil je čas kosila.

Stewart Home ni le uspešen pisec Redskinovih cenениh romanov, ki so večidel sestavljeni iz izbranih nasilniških in pornografskih prizorov. Predvsem je glasnik in edini član Neoistične alianse, neoistične frakcije, ki se je leta 1986 odcepila od glavne linije neoizma. V svojem zadnjem romanu *Slow Death* je združil oboje. V njem trendovska umetnica Karen Eliot ustanovi tajno ložo z imenom Semiotic Liberation Front, in sicer zato, da bi vtihotapila neoizem v umetnostno zgodovino, za zvezo pa postavi obritoglavca Johnnyja Aggra. Aggro članom lože izda obvezno navodilo: »Vaša loža mora študirati neoizme in storiti vse za promocijo tega gibanja. Prav tako moji gospodarji hočejo, da začnem kampanjo za vandaliziranje spomenikov in kipov.«² Čakam.

S petnajstminutno zamudo stopi v Copper Grill Neoistična aliansa v podobi Stewarta Homa, ki sam nastopa v romanu *Slow Death* kot Bob Jones. Neoistična aliansa, alias Stewart Home, alias Bob Jones, alias Karen Eliot se usede, naroči čaj in porine čez mizo plastično vrečko z nepogrešljivo vsebino. Knjige. Poleg romanov *Slow Death* in *Red London* potegnem ven še zbornik *Neoism, Plagiarism & Praxis*, neoistične manifeste in *Art Strike-Papers*, Homovo zgodovino povojne avantgarde *The Assault on Culture*, njegovo zbirko *Black Mask Material*, pa še vrsto kopiranih in spetih parafernalij z naslovi kakor *Analecta* ali *Disputation. On Art, Anarchism and Assholism*. Večino tega sem že poznal.

Pogovor se kmalu dotakne še neobjavljenega ali vsaj neizdanega gradiva. Stewart Home srkne čaj. Če bi hotel še drugo gradivo, je najbolje, da se odpravim v Tate Gallery Library ali v National Art Library pri Victoria&Albert Museum. Tam naj stopim v stik z enim od kuratorjev, Simonom Fordom. Ford da je bil zelo zaslužen za arhiviranje neoističnega gradiva, ki so ga neoisti nastavili muzejem. Včasih je bila kakšna stvar celo odkupljena. Najzgodnejši angleški neoist Pete Horobin naj bi prav tako imel obsežno zasebno zbirko in bi poleg tega lahko kadarkoli ponaredil potrebno gradivo.

Po eni uri je Home namignil, da se mora posloviti. Za nekaj dni da ima na voljo tonski studio, kjer dela zvočne poskuse za svoja predavanja, zato bi moral tam izkoristiti čas. Plačala sva in odšla iz Copper Grilla. Za nama se je bleščal krom. Od Copper Grilla sem se odpeljal pred Victoria&Albert Museum, da bi preveril Homove napotke. A že ko sem pritisnil na plin, me je obšel dvom - in mračni spomini. Slutnje. Ali nisem vsega tega že enkrat doživel? Ali prebral? Iz vrečke sem potegnil *Slow Death* in zalistal.

---

¹ Stewart Home, *Slow Death*, High Risk Books, New York in London, 1996, str. 99.

² Stewart Home, *op. cit.*, str. 82 ss.

SLOW DEATH

Na strani 31 se Karen Eliot dobi z marksističnim umetnostnim kritikom Jackom Grahamom v nekem pubu v Camdenu. Pojasni mu, da jo poleg denarja in slave najbolj zanimajo procesi zgodovinjena. Navsezadnje se Jack Graham po nasvetu Eliotove odpravi v National Art Library in začne raziskovati neoizem.

Na strani 47 se Karen Eliot sreča z vodjem pri »Progressive Art Project« sirom Charlesom Brewsterjem; kraj snidenja je Monmouth Coffe Shop v Covent Gardenu. Zamudi. Skupaj preudarita, kako naj se neoizem seznanita z vrednostjo projekta. Brewster dožene, da je neoizem zaradi povezave z avantgardo kakor ustvarjen za zgodovinjena: »Neoism is an art critic's wet dream! «

Na strani 52 ima Karen Eliot javni nastop v CIA (Homov anagram za ICA) na temo Neoism and Avantgarde of the 1980s. Na vprašanje iz publike, kje je mogoče najti najboljše arhivske vire o neoizmu, odgovori: »Osnovni material boš našel v knjižnici Tate Gallery in v National Art Library. Ti instituciji hranita večino knjig in revij, ki jih boš potreboval pri delu. Če pa hočeš narediti zares poglobljeno raziskavo, se boš moral povezati s posameznimi člani gibanja. Med britanskimi neoisti imata najobsežnejši zbirki Pete Horobin in Bob Jones.« Na strani 91 se Semiotic Liberation Front razkropi, da bi izsledila neoistično gradivo. Presenetljivo: British Library, Tate Gallery, National Art Library. V zadnji tudi eden od članov SLF spet sreča Jacka Grahama, ki se je medtem odločil, da bo napisal zgodovino neoizma, da bi se s tem delom uvrstil med velikane, kakor sta Winckelmann in Ruskin, ki sta spremenila tek kulturne zgodovine.

FIKCIJA ALI *FUCKING-UP*

Home je že v intervjuju s kuratorjem V&A Simonom Fordom (*cf.* Dodatek) iz leta 1994 napovedal roman o neoističnem zgodovinjenu: Zdi se mu primerno, da se neoistični proces zgodovinjena najprej postavi kot fikcija, še preden se preveč umetnostih zgodovinarjev samih od sebe vrže v neoizem. Home trdi, da mora biti fikcija časovno pred znanostjo (tako je *Slow Death* neke vrste cenena različica Lacanove teze, da je resnica strukturirana prav kakor fikcija. In tako v *Slow Death* konsekvntno beremo: »Resnica je fikcija!« je zalajala Karen.

»Ljudje, ki hočejo trdna dejstva, se bodo morali zadovoljiti s ponaredki!«³). Trditev, s katero Home tvega, da se bodo »resni« zgodovinarji, od katerih je njegov projekt neoističnega zgodovinjena odvisen, čutili odrinjene. In dejansko se pred očitki fundamentalističnih neoistov, da se poceni prodaja, brani z argumentom, da kratko malo ne uvidijo, da »prave« zgodovinarje uspešno odganja prav njegova igra z odprtimi kartami in njegovo samozgodovinjena.

Naj bi torej Homova prizadevanja, da bi povzdignil neoizem v kanon umetnostne zgodovine, brali kot praktično refleksijo, tako rekoč kot kognitivno nasprotje neke *practical joke* - šale na »umetnostno pozgodovinjena« avantgarde, ne pa kot povsem resen poskus samozgodovinjena? Kot veselo fikcijo, ne pa kot znanost? Ali Homu ne gre veliko bolj za variacijo na dejstvo, da tako imenovani resni umetnostni kanoni prav tako konstruirajo in fikcionalizirajo svoje objekte, le zdaleč manj odkrito in šaljivo? Da pa zgodovina ni enkrat za vselej napisana po pozitivističnih kriterijih domnevnih evidenc, temveč se kanon nenehno na novo zapisuje in prepisuje, dokazujeta fluxus in njegova nenadna prevladujoča prezenca vse od retrospektive na bienalu 1990 ali pa situacionizem s poplavo publikacij, prevodov in novih izdaj.

Neoizem od vsega začetka ni bil ravno logičen kandidat za sedež v loži umetnostne zgodovine osemdesetih. Njegovi privrženci (v redkejših primerih privrženke) izvirajo iz tako imenovanih marginalnih okolij in v zelo redkih primerih z umetnostnih visokih šol. Največji uspeh zgodovinjena, ki ga je doslej mogel navesti neoizem, je ravno vpis v *Glossary of Art, Architecture and Design Since 1945*. Sam Home

---

³ Stewart Home, op. cit., Str. 146 ss.

se je moral potruditi, da je vtihotapil neoizem v svojo lastno zgodovino povojne avantgarde *The Assault On Culture* in ga uvrstil v častno galerijo prednikov od letrizma pa vse do mail-arta.

RAZISKOVANJE IN PONAREJANJE

Ne glede na to, ali je sploh kdaj obstajala »nevtralna« umetnostna zgodovina, si lahko mislimo, kako neugoden, če ne že kar praktično nemogoč je izhodiščni položaj za vsaj polobjektiven opis neoizma. Spričo tega je neoizem zanimiv skrajni in potemtakem poskusni primer. Neoizem je naravnost sprt s »korektnim« podajanjem. Med pripravami za to knjigo so mi neoisti sami večkrat ponudili, da lahko ponaredijo ali antedatirajo neoistična dela in gradiva. To prostodušno ravnanje z lastno zgodovino nikakor ni skrivnost in nima nič opraviti s plagiatizmom ali apropiacijo (ponarejajo vendar lastna dela), marveč gre prav za notranjo sestavino manifestov neoistične filozofije: zgodovinska manipulacija je ena glavnih obsesij neoistov. In če je vsaka zgodovina manipulacija zgodovine, kakor trdijo neoisti, potem obstaja toliko zgodovin neoizma, kolikor je njihovih manipulacij. Ponarejanje, plagiatizem, avtosubverzija in avtomanipulacija so postale osrednje neoistične strategije.

Teoretska podlaga takim trditvam se zdi kakor na dlani: da pisanje zgodovine svoj objekt konstruira ravno toliko, kolikor prav ta objekt spravlja konstrukci jo iz ravnotežja, torej objekta ni mogoče nikoli povsem doumeti in dokončno skonstruirati. Najsi to še tako drži, iz tega vendarle ne izhaja nikakršna poljubnost zgodovinskih »dejstev«, kajti njihovo bistvo je sicer kontingentno, ni pa arbitrarno. Ob tem se sklicujem na razločevanje med kontingenco in arbitrarnostjo, kakor sta ga določila Ernesto Laclau in Chantal Mouffe. Kontingenca pomeni, da neke historično-politične pozicije ne determinira nujno kakšen drug register (zakoni zgodovine, ekonomije itn.). Hegemonistična situacija je kontingentna ravno toliko, kolikor ni naravno določena, pač pa je rezultat bojov in pogajalskih praks, ki se lahko izidejo tako ali drugače in so ravno zato načelno zmožne reartikulacije. S tem pa po drugi strani nikakor ni rečeno, da je ta situacija arbitrarna, se pravi, da ne bi bilo mogoče najti »nobenih vzrokov«, zakaj vlada neka določena hegemonija, ali da je sedanja situacija rezultat partije kockanja. [...]

Sam neoizem je v časovnem oknu - predprihodnosti. Če Hal Foster, kakor bom pokazal v zadnjem poglavju, opredeljuje osrednje določilnice neoavantgarde, ki naj bi pozneje fiksirale avantgardo, potem bi rad neoizem pokazal, kako pozneje sam fiksiraš svoj lastni pomen. Neoistična manija samozgodovinjena torej učinkuje kot trivialna ilustracija tega poststrukturalističnega standardnega spoznanja, da namreč objektu pripade njegov pomen vedno šele pozneje. V primeru neoizma s samozgodovinjnjem. Ali neoizem torej obstaja? Še bo.

Oliver Marchart, Neoizem: Avantgarda in samozgodovinjjenje, Žepna 6, Založba / *cf & SCCA, Center for Contemporary Arts - Ljubljana, Ljubljana 2001.

Prevedla: Alenka Mercina